

Nr 56.

Ankom till riksdagens kansli den 11 maj 1921 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12, 52 och 60 §§ i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet jämte sex i ämnet väckta motioner.
(2:a avd.)

I en till riksdagen den 4 mars 1921 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 157, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 12, 52 och 60 §§ i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891.

Förslaget är av följande lydelse:

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 12, 52 och 60 §§ i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891.

Härigenom förordnas, att 12, 52 och 60 §§ i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

12 §.

Finnes — — — — — underhållas.

Är — — — — — vägstycke.

Därest för beredande av bättre och jämnare vägunderhåll sådant finnes nödigt, må de väghållningsskyldiga besluta, att samtliga vägar eller viss vägsträcka inom väghållningsdistriktet skola övertagas till underhåll medelst vägkassan; dock att beslutet för att bliva gällande skall underställas Konungens befallningshavandes prövning. Övertages allenast viss vägsträcka till sådant underhåll, skall den, som därigenom helt eller delvis befrias från vägunderhåll in natura, i stället bidra med penningar på sätt i andra stycket sägs.

I andra och tredje styckena oförmälda bidrag, vilka debiteras, indrivs och redovisas i sammanhang med vägskatten, ingå till vägkassan mot skyldighet för vägstyrelsen att ombesörja vägunderhållet.

52 §.

För avgivande — — — — — vägstämma.

Röstvärdet — — — — — äga rösta.

Utgången av omröstning bestämmes genom enkel pluralitet av de i omröstningen deltagandes röster efter röstvärdet; dock att till beslut i fråga, som avses i 12 § tredje stycket, erfordras två tredjedelar av de avgivna rösterna.

I — — — — — deltaga.

Ordet — — — — — utses.

Vägstämma — — — — — utses.

Kungörelse — — — — — utses.

Ordinarie — — — — — stadgas.

Ordföranden — — — — — bestämd.

I — — — — — stadgat.

60 §.

Av — — — — — tillgång.

Statsbidraget — — — — — sätt.

Inom distrikt, där vägunderhållet in natura helt eller delvis utföres av därtill jämlikt 7 § förpliktade väghållare, skall den av särskilda nämnden uppskattade kostnad för underhåll av all indelad väg inom distriktet, efter avdrag för bidraget av statsmedel, fördelas på de enligt 7 § till

vägunderhåll in natura förpliktade vägfyrkar, varefter det belopp, som enligt denna fördelning på varje sådan fyrk belöper, såsom vägskatt påföres varje annan vägfyrk. Vad därutöver orfordras för bestridande av vägkassans utgifter enligt den fastställda utgiftsstaten påföres samtliga vägfyrkar till lika andel för en var av dem. Hava väghållningsdistrikts samtliga vägar övertagits till underhåll medelst vägkassan, skall hela det belopp, som utöver tillgängliga medel erfordras för täckande av vägkassans utgifter, på sätt nyss nämnts påföras samtliga vägfyrkar.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Beträffande utredningen i ärendet tillåter sig utskottet att hänvisa till berörda statsrådsprotokoll.

I sammanhang med denna proposition har utskottet till behandling förehaft tre inom första och tre inom andra kammaren väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

Motioner.

a) nr 41 i första kammaren av herr *Kvarnzelius m. fl.* och nr 129 i andra kammaren av herr *Edén m. fl.*, likalydande, vari hemställts, att riksdagen måtte

för sin del besluta om sådan ändring i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet,

att i 12 § efter dess andra stycke såsom ett tredje stycke insättes ett stadgande av innehåll, att, därest för beredande av bättre och jämnare vägunderhåll sådant finnes nödigt, må de väghållningsskyldiga besluta, att samtliga vägar eller viss vägsträcka inom väghållningsdistriktet skola övertagas till underhåll medelst vägkassan med skyldighet för den, som därigenom helt eller delvis befrias från vägunderhåll in natura, att i stället bidra med penningar på sätt i andra stycket av nyssnämnda paragraf sägs, dock att beslutet för att bli gällande skall underställas vederbörande länsstyrelses prövning;

samt att i 52 § efter dess andra stycke såsom nytt tredje stycke intages ett stadgande av innehåll, att utgången av omröstning bestämes genom enkel pluralitet av de i omröstningen deltagandes röster efter röstvärdet, dock att för beslut i fråga, som avses i 12 § tredje stycket, erfordras två tredjedelar av de avgivna rösterna;

b) nr 14 i första kammaren av herr *Bondesson m. fl.* och nr 59 i andra kammaren av herr *Olsson i Blädinge m. fl.*, likalydande, vari hemställdts, att riksdagen för sin del ville besluta sådan ändring av väglagen, varom 1920 års vägsakkunniga hemställt; dock med den modifikation att, om vägdistriktets samtliga vägar övertagits till underhåll av vägkassan, det belopp, som därför erfordras, skall, i den mån detsamma icke täckes genom statsbidrag, påföras samtliga vägfyrkar till lika andel för en var av dem;

c) nr 278 i andra kammaren av herr *Andersson i Boda*, vari hemställdts,

att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts proposition i förevarande hänseende måtte besluta sådan ändring i lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet att, i det fall väghållningsdistrikt övertager underhållet av endast viss indelad vägsträcka, den naturaväghållare, som därigenom helt befrias från naturaväghållning, finge i ersättning därför ävensom för sin andel i vägdistriktets övriga utgifter erlägga vägskatt till samma belopp som icke naturaväghållare och sålunda likställas med dessa, samt

att vederbörande utskott måtte utforma erforderlig ändring i lagtexten;

d) nr 15 i första kammaren av herr *Isak Svensson*, vari hemställdts, att första stycket av 60 § i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet måtte erhålla följande lydelse:

»Av uppskattade kostnaden för underhållet av allmän väg, bro och färja lämnas hälften av statsmedel. Därutöver — — — — —

tillgång.»

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för dessa framställningar, hänvisas till motionerna.

Utskottet.

Innan utskottet ingår på Kungl. Maj:ts proposition och ovanberörda motioner vill utskottet återgiva innehållet i 12 och 60 §§ i nu gällande lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet. 12 § har följande lydelse:

»Finnes för beredande av lämplig och bekväm vägdelning erforderligt, att väg eller vägsträcka från delningen undantages, må den i ordning, varom i 43 § stadgas, kunna från vägdelningen uteslutas för att medelst vägkassan underhållas.

Är jordbruksfastighet avsidet eller obekvämt belägen i förhållande till densamma tilldelat vägstycke eller yppar sig, till följd av vägs beskaffenhet, märklig svårighet för behörigt fullgörande av jordbruksfastighet åliggande vägunderhåll in natura, må fastigheten, där de väghållningsskyldige, efter framställning av innehavaren, därtill samtyckt eller, om samtycke vägrats, Kungl. befallningshavande på fastighetsinnehavarens besvär provat skäligt bifall därtill lämna, därefter i stället bidraga med penningar efter det belopp, vartill underhållskostnaden bestämmes av den i IV kap. omnämnda nämnd; skolande härvid icke tagas i beräkning den av nämnden angivna särskilda kostnad för ökat besvär i följd av större avstånd från fastigheten till dess vägstycke.

Ovannämnda bidrag, vilket debiteras, indrives och redovisas i sammanhang med vägskatten, ingår till vägkassan mot skyldighet för vägstyrelsen att vägunderhållet ombesörja.»

60 § av samma lag lyder som följer:

»Av uppskattade kostnaden för underhållet av allmän väg, bro och färja lämnas tre tiondelar av statsmedel. Därutöver må väghållningsdistrikt, som äro med väghållning synnerligt betungade, kunna efter Kungl. Maj:ts prövning av staten erhålla särskilt understöd, i den mån medel, som för sådant ändamål må vara anslagna, därtill lämna tillgång.

Statsbidraget utbetalas till vägstyrelsen. Det statsbidrag, som belöper på underhållet av indelad väg, tillkommer dem, som sådant underhåll bestrida, och tillhandahålles den av vägstyrelsen på lämpligt sätt.

Den av särskilda nämnden uppskattade kostnad för underhåll av all indelad väg inom distriktet skall, efter avdrag för bidraget av statsmedel, fördelas på de enligt 7 § till vägunderhåll in natura förpliktade vägfyrkar, varefter det belopp, som enligt denna fördelning på varje sådan fyrk belöper, såsom vägskatt påföres varje annan vägfyrk. Vad därutöver erfordras för bestridande av vägkassans utgifter enligt den fastställda utgiftsstaten påföres samtliga vägfyrkar till lika andel för en var av dem.»

Av nu framställda förslag till ändring av väglagen vill utskottet först till behandling upptaga Kungl. Maj:ts proposition samt de av herr Kvarnzelius m. fl., herr Edén m. fl., herr Bondesson m. fl. och herr Olsson i Blädinge m. fl. före tidpunkten för Kungl. Maj:ts propositions avlämnande väckta motioner ävensom den av herr Andersson i Boda efter berörda tidpunkt väckta motionen. Ifrågavarande förslag avse att i fall, där sådant anses lämpligt, befria väghållare från vägunderhåll in natura och överflytta underhållets utförande på vägkassan för att därigenom bereda möjlighet för vederbörande vägstyrelser att på ett ändamålsenligt och

efter samfärdselns krav lämpat sätt ordna vägunderhållet. Därvid har man utgått från, att vägunderhållet i främsta rummet komme att upplåtas å entreprenad, men har även förutsatts, att vägunderhållet kunde ombesörjas av fast anställda vägvakter eller på annat lämpligt sätt.

Frihet i fråga om sättet för vägunderhållets ordnande finnes redan nu beträffande det vägunderhåll, som jämlikt 12 § första och andra stycket ombesörjes av vägkassan.

Beträffande åter den huvudsakliga delen av vägunderhållet, eller den del som utföres av väghållarna in natura efter vägdelning, kunna sådana väghållare jämlikt bestämmelserna i 64 § förena sig om upplåtande på entreprenad för gemensam räkning av underhållet av dem tilldelade i ett sammanhang utlagda väglotter om tillsammans minst en kilometers längd. Erfarenheten torde emellertid hava ådagalagt svårigheten att uppnå den för sådant övertagande erforderliga enigheten väghållarna emellan. Vidare bör såsom en olägenhet av gällande bestämmelser i förevarande avseende framhållas, att därest summan för indelad vägs upplåtande på entreprenad överstiger den av särskilda nämnden uppskattade kostnaden för samma vägs underhåll, merkostnaden endast träffar de väghållare in natura, vilka tilldelats sådan väg.

I likhet med Kungl. Maj:t och de enskilda motionärerna anser utskottet det påkallat, att ändringar nu vidtagas i väglagen i syfte att bereda vägstyrelse tillfälle att helt eller delvis övertaga väghållningsbesväret inom vederbörande väghållningsdistrikt. Utskottet vill erinra om departementschefens uttalande, att behovet av nya former för åvägbringande av sammanslutning mellan väghållningsskyldiga för samfällt vägunderhåll gjort sig så starkt gällande, att det icke kunde anses riktigt att låta med saken anstå, till dess frågan om en ny vägslag kunde i sin helhet upptagas till prövning. Det synes utskottet så mycket större skäl att vidtaga ändringar i nu gällande lag i syfte att befrämja entreprenadväsendet, som efter allt att döma förslag kommer att framställas om naturaunderhållets upphörande, och det, därest lagstiftning i dylik riktning genomföres, måste anses önskvärt, att naturavägunderhållet icke plötsligt borttages, utan övergången göres så mjuk som möjligt.

De framställda förslagen skilja sig endast beträffande beräkningsgrunden för den ersättning sådan väghållare skall erlægga, vilken befrias från vägunderhåll in natura, dels för det fall att vägstyrelse övertager vägunderhållet av samtliga vägar inom ett väghållningsdistrikt, dels ock för den händelse ett övertagande av vägunderhållet sker endast delvis.

Beträffande förstberörda fall hava herr Kvarnzellius m. fl. och herr Edén m. fl. instämt i av vägsakkunniga framställt förslag, att den, som

befriades från vägunderhåll in natura, skulle bidraga med penningar på sätt i andra stycket av 12 § i väglagen sägs, under det att såväl Kungl. Maj:ts proposition som av herr Bondesson m. fl., herr Olsson i Blådinge m. fl. och herr Andersson i Boda väckta motioner åsyfta att å samtliga vägfyrkar till lika andel för en var av dem påföra det belopp, som utöver statsbidraget erfordras för vägunderhåll inom väghållningsdistrikt. En av väglagens grundprinciper torde få anses vara att såvitt möjligt fördela vägunderhållet jämnt å varje vägfyrk. De orättvisor, som, på sätt i propositionen närmare påvisats, kunna uppstå, däri genom att jordbruksfastighet tilldelat vägunderhåll på grund av föräldrad vägdelning eller felaktig uppskattning icke står i rätt proportion till fastighetens taxeringsvärde, skulle beträffande nu ifrågavarande naturaväghållare försvinna, om utdebitering av vägskatt verkställes i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Då vidare sistberörda förslag innebär en uppenbar förenkling med avseende å uträkningen av vissa väghållningsskyldigas vägskatt, vill utskottet förorda detsamma.

Vad angår det fall, då vägstyrelse övertager underhållet av endast en del indelade vägar inom ett distrikt, ha samtliga förslagsställare, förutom herr Andersson i Boda, ansett, att väghållare, som befriades från skyldighet till vägunderhåll in natura, skulle jämställas med de väghållare, vilka fortfarande in natura fullgjorde dem åliggande vägunderhåll och sålunda bidraga med penningar på sätt i andra stycket av 12 § föreskrives, det vill säga erlægga det belopp, vartill underhållet av dem tilldelade vägar uppskattats. Dock skulle de hava skyldighet att erlægga vägskatt i samma utsträckning som övriga väghållare. Herr Andersson i Boda har föreslagit, att den, som befriades från naturavägunderhåll, skulle i ersättning härför ävensom för sin andel i vägdistriktets övriga utgifter erlægga vägskatt till samma belopp, som icke naturaväghållare och sålunda likställas med dessa. Sist angivna förslag innebär givetvis en förenkling av sättet för utdebitering av vägskatt å naturaväghållare, som befrias från vägunderhåll in natura, och kan även innebära en utjämning av tilläventyrs förefintliga ojämnheter i väghållningsbesvärets fördelning mellan naturaväghållare. Ett bifall till motionen förutsätter emellertid förändring av viktiga delar av väglagen, vars räckvidd icke med lätthet låter sig överskådas. Med hänsyn härtill och då förslag till ny väglag inom kort är att förvänta, finner utskottet det icke vara skäl att vidtaga den av herr Andersson ifrågasatta ändringen. Kungl. Maj:ts förslag synes ock utskottet vara ägnat att tillfredsställa det mest trängande behovet av en förändrad väglagstiftning i nu ifrågavarande avseende.

I likhet med Kungl. Maj:t och vägsakkunniga anser utskottet de väghållningsskyldigas beslut ifråga om vägunderhållets övertagande av vägkassan vara av sådan vikt, att kvalificerad majoritet och godkännande av Kungl. Maj:ts befallningshavande bör uppställas såsom villkor för dylikt besluts giltighet.

Vidkommande slutligen av herr Isak Svensson väckt motion, har i densamma föreslagits, att statsbidrag, som för närvarande utgår med 30 % av den uppskattade kostnaden för underhåll av vägar och broar, skulle höjas till 50 %. En höjning av nu utgående statsbidrag till vägunderhållet på landet kan visserligen synas önskvärd, men anser sig utskottet dock icke kunna förorda någon sådan.

I överensstämmelse med det ovan anförda får utskottet hemställa,

1) att riksdagen må med avslag å motion II:278 av herr Anderssons i Boda bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

2) att motionerna I: 14 av herr Bondesson m. fl. och I: 41 av herr Kvarnzelius m. fl. samt II: 59 av herr Olsson i Blädinge m. fl. och II: 129 av herr Edén m. fl. må anses besvarade genom vad utskottet här ovan anført och hemställt.

3) att motion I: 15 av herr Svensson, Isak, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 maj 1921.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hellström*, *Ingeström*, *Elisson*, *Barthelson*, *Lindskog*, *Dalberg* och *Hagfält* samt

från andra kammaren: herrar greve *Hamilton*, *Nilsson* i Tånga, *Johansson* i Uppmälby, *Olsson* i Broberg, *Andersson* i Grimbo, *Hedlund* i Östersund, *Igel* och *Broander*.

Reservation

av herrar *Hamilton* och *Olsson* i Broberg, som ansett att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»Innan utskottet ingår (sid. 4) — — — — för dylikt besluts giltighet (sid. 8).

Vidkommande slutligen den av herr *Isak Svensson* väckta motionen, att statsbidrag, som för närvarande utgår med 30 % av den uppskattade kostnaden för underhåll av vägar och broar, måtte höjas till 50 %, får utskottet anföra följande.

Den ovan tillstyrkta ändringen i syfte att bereda vägstyrelse tillfälle att helt eller delvis övertaga väghållningsbesväret är, på sätt ovan framhållits, föranledd av det ökade krav på ett rationellt vägunderhåll, som blivit en följd av ändrade trafikförhållanden, särskilt den ökade användningen av automobiler. Det torde med sannolikhet vara att antaga, att vägstyrelserna i första hand komma att övertaga underhållet av de vägar, som användas för mer allmän trafik och sålunda icke endast befaras av inom väghållningsdistriktet boende trafikanter. Underhållet av mer allmänt trafikerade vägar bör, enligt utskottets förmenande, icke uteslutande betraktas såsom ett väghållningsdistrikts åliggande utan även såsom en mera allmän angelägenhet. Det synes utskottet därför med billighet överensstämmande, att staten till underhåll av dylika vägar lämnar större bidrag än beträffande övriga vägar. Utskottet finner sig hava så mycket större skäl för denna sin åsikt, som ett övertagande av underhållet av vägar för ett väghållningsdistrikt oftast torde medföra ökade kostnader och vägstyrelse därför knappast torde vara villig att påtaga sig ifrågavarande merkostnader utan att erhålla någon ersättning härför av staten.

På grund av nu anförda skäl vill utskottet förorda, att statsbidrag må utgå med något högre belopp beträffande vägar, vars underhåll övertages av vägstyrelse.

Vad angår storleken av det statsbidrag, som bör utgå för underhåll av de utav vägstyrelse övertagna vägar, vill utskottet — i betraktande av att statsbidrag för underhåll av övriga vägar utgår med 30 % av den uppskattade kostnaden för vägarnas underhåll — föreslå, att för underhåll av nu ifrågavarande vägar lämnas bidrag av staten med 40 % av den uppskattade underhållskostnaden.

Med avseende å den nu ifrågasatta åtgärden vill utskottet med hänsyn till det väntade förslaget till ny vägslagstiftning uttala, att ett

beslut i angiven riktning icke bör på något sätt få verka föregripande på den slutliga revisionen av gällande väglag.

Någon ökning på grund av det nu framställda förslaget av för närvarande utgående anslag till vägunderhållet på landet torde icke erfordras, i betraktande av att ifrågavarande anslag har förslagsanslags natur, och det i varje fall icke låter sig göra att nu beräkna, i vilken utsträckning vägstyrelserna komma att övertaga väghållningsbesväret.

I överensstämmelse med det ovan anförda får utskottet hemställa,

- 1) att riksdagen må — — — — proposition;
- 2) att motionerna I: 14 av herr Bondeson m. fl.
— — — — — och hemställt;

3) att riksdagen i anledning av motion I: 15 av herr Svensson, Isak, må för sin del besluta, att efter första stycket i 60 § av lagen angående väghållningsvärets utgörande på landet införa ett stycke av följande lydelse:

Har väg jämlikt 12 § tredje stycket övertagits till underhåll av vägkassa, utgår ett ytterligare bidrag av statsmedel motsvarande 10 procent av uppskattade kostnaden för vägens underhåll.

samt av herr *Andersson* i Grimbo, som instämt i ovanstående reservation dock med den ändring, som innefattas i herr *Anderssons* i Boda motion.

På jordbruksutskottets vägnar: